
62 . Cotu | Comuna: Copălău | Județ: Botoșani | Punct: Poiana Costăchel | Anul: 2003

Anul: 2003

Cod RAN: 36612.01

Perioade: Preistorie, Protoistorie, Evul Mediu

Epoci: Hallstatt, La Tène, Evul Mediu

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Domestic, Neatribuit

Autori: Mircea Ignat, Octavian Liviu Șovan

Instituții: Universitatea "Ștefan cel Mare", Suceava, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Botoșani

Rezumat

Așezarea fortificată de la Cotu Copălău, situată pe moșia satului medieval dispărut Jorovlea, este amplasată la marginea abruptului existent între Podișul Sucevei și Câmpia Moldovei și asigura supravegherea unei întinse zone expusă raidurilor populațiilor intruzive. Săpăturile întreprinse au avut ca scop localizarea și dezvelirea locuințelor din perimetrul restrâns al poienii din zona împădurită a cetății și obținerea unor date referitoare la modul de construcție al acestora, intensitatea locuirii ca și a unor elemente de datare mai exacte, în funcție de materialul arheologic descoperit. S-au deschis 17 secțiuni ce au revelat opt locuințe de suprafață și una semiîngropată (L9), cu o suprafață totală de cca. 220 m². Așezarea getică fortificată de la Cotu-Copălău se înscrie în seria celor de tip „pinten barat”, cu o suprafață medie și o existență încadrată între sec. III a.Chr., fiind asemănătoare cu alte situri de acest fel din Moldova.

Raport

Așezarea fortificată de la Cotu Copălău, situată pe moșia satului medieval dispărut Jorovlea, este amplasată la marginea abruptului existent între Podișul Sucevei și Câmpia Moldovei și asigura supravegherea unei întinse zone expusă raidurilor populațiilor intruzive.

Sondajele arheologice efectuate aici în 1985, 1988 și 1990 au permis identificarea a două faze de construcție a fortificației. Săpăturile din incinta cetății au descoperit și două locuințe de suprafață, cu mult material ceramic, semn al unei locuiri intense¹. Acest fapt ne-a determinat să reluăm săpăturile, având în vedere și faptul că singurul loc în care se pot efectua cercetările arheologice este o poiană, în care se practică agricultura, existând pericolul real de a se distruge total resturile de locuire umană existente aici.

Din aceste motive, săpăturile întreprinse au avut ca scop localizarea și dezvelirea locuințelor din perimetrul restrâns al poienii din zona împădurită a cetății și obținerea unor date referitoare la modul de construcție al acestora, intensitatea locuirii ca și a unor elemente de datare mai exacte, funcție de materialul arheologic descoperit.

Efectuarea săpăturilor propriu-zise a constat în 17 secțiuni (marcate de la 6 la 22) și casete cu o suprafață totală de 900 m², prin care s-au excavat 630 m³, secțiuni plasate în partea de S a fortificației, lângă valul și șanțul de apărare. S-au descoperit opt locuințe de suprafață și una semiîngropată (L9), cu o suprafață totală de circa 220 m².

Stratigrafia așezării este relativ simplă, constând dintr-un singur nivel de locuire, de culoare cenușie, sub un strat arabil foarte subțire. Singura diferență de culoare este dată de umplutura locuințelor, care se prezintă de regulă, sub forma unui sol negru, compact. Terenul fiind în pantă ușoară, s-a constatat creșterea grosimii stratului de cultură pe panta sudică a așezării.

Executarea secțiunilor, în zone impuse de către spațiul limitat înconjurat de pădure, cu lungimi cuprinse între 13 și 47 m a permis dezvelirea pe traseul lor a opt locuințe de formă dreptunghiulară, cu dimensiuni în jurul a 3,5-4/7-9 m, precum și a unei locuințe circulare semiîngropate, cu diametrul de 5,16 m, cu adâncimea maximă de la nivelul de călcare antic de 0,45 m. Forma și dimensiunile locuințelor au putut fi stabilite, în lipsa urmelor de pari, prin masa de lutuială arsă păstrată, ca și a resturilor ceramice, a pietrelor, oaselor și arsurilor provenind de la incendierea acestora, care se întindeau, de regulă, pe întreaga suprafață a locuințelor. Nu s-au putut identifica urme de pari, în mod surprinzător, nici în locuința 9, ceea ce presupune o modalitate de construire aparte.

Afectarea de către lucrările agricole nu a permis decât identificarea câtorva din resturile de vatră, de regulă aflate direct pe sol, cu probabilitate unele fiind pietrare sau având lutuială.

În cele 17 secțiuni și nouă locuințe cercetate în campania din anul 2003 s-a descoperit un variat material arheologic în care predomină ceramica reprezentată de peste 7300 de fragmente și numai de câteva vase întregibile. Din această cauză prelucrarea statistică a frecvenței formelor ceramice și asocierea cu decorul lor specific întâmpină unele dificultăți.

Ca în toate așezările fortificate din spațiul est-carpatic s-au putut deosebi mai multe categorii: ceramica lucrată cu mâna și cu roata, la aceste specii adăugându-se ceramica grecească de import.

Ceramica lucrată cu mâna, preponderentă cantitativ, a fost confecționată din sorturi diferite de pastă și prin tehnici deosebite de ardere. O primă categorie o reprezintă pasta poroasă care avea ca degresant cioburi pisate și microprundișuri. Vasele realizate dintr-o astfel de pastă au fost arse diferit, în consecință ele au culori variate: cărămizii spre brun-deschis pe ambele fețe, cele mai numeroase, dar apar și vase care au culori mai închise până la cele negre sau cele cu fața exterioară neagră și cea interioară cărămizie. Ca forme, dintr-o astfel de pastă s-au modelat vase bitronconice, vase în formă de clopot și vase borcan, acestea reprezentând peste 60% din ceramica găsită la Cotu-Copălău. Mult mai rar acest gen de pastă s-a utilizat în modelarea castroanelor și cănilor. Menționăm că și tipsiile, cu o frecvență apreciabilă (3%), s-au realizat tot dintr-o astfel de pastă.

Decorul specific al formelor menționate mai sus constă, în ordinea frecvenței lui, din brăul alveolar însoțit uneori de proeminente, din proeminente simple dispuse pe umărul vaselor, din brăul continuu, butoni rotunzi, șiruri de alveole și rar, din brăul crestă.

Ceramica fină cu un degresant mai mărunț are suprafețele lustruite, de cele mai multe ori acoperite cu angobă. Ca forme specifice acestei categorii menționăm castroanele, străchinile și cămile. Predomină castroanele invazate (20% dintre formele individualizate), cele cu marginea dreaptă și evazată fiind rare. Între cămile (10%) se găsesc exemplare cu toarta supraînălțată, toartele fiind cu secțiunea rotundă sau rectangulară, uneori și în bandă lată. Tot acestei categorii de pastă îi aparțin și câteva fragmente de fructiere. Menționăm că s-au identificat și imitații, mai mult sau mai puțin reușite, după forme grecești a căror frecvență (aproximativ 1,5% din formele identificate) este apreciabilă, fiind reprezentate exclusiv de imitații de lekane.

Ceramica lucrată cu roata cuprinde un procent de numai 1% din totalul descoperirilor. În general, fragmentele sunt mici și greu de încadrat tipologic. Majoritatea fragmentelor sunt din pastă cenușie, dar s-au găsit câteva cărămizii și chiar negre. Predomină ca forme castroanele invazate și în al doilea rând cămile, unele vase având fundul inelar, sunt forme locale care derivă din cele lucrate cu mâna.

Ceramica de import, ceva peste 1% din total, este reprezentată, în principal, de fragmente de amfore care, în ordinea frecvenței, provin din Sinope, Thassos, Kios, Rhodos, Mende și Heraclea Pontica². Și în săpăturile din anii anteriori au apărut astfel de fragmente de amfore, între care și fragmente din orașul calcidian Mende. Prin numărul de fragmente se poate remarca faptul că centrele sud-pontice (Sinope și Heraclea Pontica) au fost foarte active. Alături de materialul amforistic în S 13 s-au mai găsit și două fragmente mici de kantaros cu firnis negru care pot fi datate în sec. IV a.Chr., dar fără a putea face alte precizări. În general, materialul fiind fragmentat excesiv, nu oferă, din păcate, încadrări cronologice mai precise.

Dintre obiectele de lut ars menționăm că s-au găsit numeroase fusaiole, o figurină antropomorfă ca și

două fragmente de creuzete. Între materialele descoperite menționăm, de asemenea, o brățară de fier cu secțiunea rotundă, de tipul celor cu capetele îngroșate și deschise, ca și două vârfuri de săgeți din bronz, de formă piramidală, cu trei aripioare și dulia scurtă, fără spin. După noua cronologie a antichităților scitice aceste săgeți pot fi date în limitele secolului al V-lea a. Chr. Toate materialele menționate mai sus se află în curs de restaurare la MJ Botoșani.

Succinta prezentare a materialului ceramic cu analogii în toate vestigiile din spațiul carpato-nistrian încadrează îndeosebi așezarea fortificată de la Cotu-Copălău în sec. IV-III a. Chr., dar începuturile ei par a fi mai vechi. În acest sens aducem în discuție cele mai timpurii forme ceramice care eventual pot fi date. Între materialele ceramice câteva cer o datare mai timpurie. Menționăm că este vorba de două fragmente de vase cu profilul drept, cu brăuri alveolare sub buze, combinate cu perforații plasate sub acestea, ornamente așa-zise de tip scitic. Alte câteva fragmente au creștături pe buze sau brăuri alveolare sub acestea, ori proeminente mari, rectangulare. În fine, am deosebit două străchini cu buzele tăiate drept, ornamentate cu brăie scurte, în relief. Subliniem că tot acest material este redus cantitativ. O serie de cercetători leagă formele și ornamentele mai sus pomenite de moșteniri din Hallstatt-ul târziu, ca dovadă fiind și cele cu decor de tip scitic³. De fapt, nu dispunem de criterii sigure de departajare a ceramicii getice care ar putea fi atribuită celei de a doua jumătăți a secolului al V-lea de cea pe care o datăm în secolul al IV-lea. În această situație, ținând cont și de prezența celor două vârfuri de săgeți, date în secolul al V-lea, putem presupune că începutul așezării fortificate de la Cotu-Copălău poate fi plasat în sec. V a. Chr., cel mai târziu la mijlocul lui, subliniind că viețuirea cea mai intensă aparține secolelor IV-III a. Chr. Nu avem, în schimb, nici un fel de materiale care să indice încetarea locuirii produsă cândva spre sfârșitul secolului al III-lea a. Chr. ca și în cazul majorității așezărilor fortificate din spațiul est-carpatic.

Am sublinia un fapt caracteristic așezării fortificate de la Cotu-Copălău. Într-o suprafață de numai cu ceva peste 1000 m² săpată în interiorul fortificației s-au dezvelit 11 locuințe. Deși calculele matematice, având în vedere eșantionul nostru statistic redus, nu sunt totdeauna revelatoare, ne putem pune totuși întrebarea, câte complexe de acest gen ar putea să fi fost într-o suprafață de 70.000 m², cât cuprinde întreaga incintă? În acest sens, trebuie să aducem în discuție și o altă situație. După dispunerea în grupuri a mai multor locuințe în planul general al săpăturii, cum este cazul cu L1 și L2 sau cu L5-L9, putem presupune că ele nu sunt contemporane. Cum încadrarea cronologică a formelor ceramice (materialul arheologic cel mai abundent sau chiar unicul), în stadiul actual al cunoștințelor noastre este încă nesatisfăcător, precizările de acest gen nu sunt încă posibile, nedispunând de elemente certe pentru o stratigrafie orizontală. Deci densitatea de locuire este relativă, având în vedere parcursul întregii existențe a așezării de aproape trei secole.

Așezarea getică fortificată de la Cotu-Copălău se înscrie în seria celor de tip "pinten barat", cu o suprafață medie și o existență încadrată între sec. III a. Chr., fiind asemănătoare cu alte situri de acest fel din Moldova. Cercetarea acestui obiectiv, având în vedere abundența materialului ceramic și rezultatele obținute până la această dată, propunem să fie continuată pentru o mai bună cunoaștere a acestui gen de monumente de mare importanță în cadrul civilizației getice.

Informații suplimentare online

[Raportul 2214 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
